

UNIwersytet w Białymstoku
WYDZIAŁ PRAWA
15-213 Białystok, ul. Mickiewicza I
tel. 85 732 70 62, fax 85 740 60 89
www.prawo.uwb.edu.pl

Białystok, 26.11.2023

Dr hab. Elżbieta Kuźelewska, prof. UwB
Wydział Prawa
Uniwersytet w Białymstoku

Recenzja rozprawy doktorskiej
Pana mgr Piotra Zająca
pt. „Rola samorządu terytorialnego w wyrównywaniu
szans osób z niepełnosprawnością w Polsce i Szwecji –
analiza porównawcza”
Kielce 2023, ss. 221.

Na posiedzeniu Rady Naukowej Instytutu Stosunków Międzynarodowych i Polityk Publicznych w dniu 15 września 2023 r. zostałam wyznaczona na recenzentkę w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora panu Piotrowi Zającowi. Rozprawa doktorska została przygotowana pod kierunkiem dr hab. Iwony Wrońskiej, prof. UJK; promotorem pomocniczym był dr Tomasz Jarocki.

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj.: Dz. U. 2017 r., poz. 1789) w zw. z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r., poz. 1669 ze zm.) praca doktorska ma stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. W związku z powyższym, recenzja rozprawy doktorskiej powinna zawierać szczegółowo uzasadnioną ocenę, czy rozprawa doktorska te warunki spełnia.

1. Ocena wyboru tematu pracy

Niepełnosprawność i wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnością niewątpliwie jest doniosłym problemem nie tylko społecznym, ale i prawnym. Kreowanie polityki wyrównywania szans w oparciu o akty prawa międzynarodowego i europejskiego oraz wypracowane wzorce prawa krajowego i skutecznej polityki społecznej w innych państwach jest przedmiotem badań wielu autorów krajowych i zagranicznych. Problematyka podniesiona w recenzowanej dysertacji nie jest unikatowa, wręcz przeciwnie – cieszy się popularnością wielu badaczy. Wybór tematu pracy musi być podyktowany znalezieniem niszy i stanowić oryginalne rozwiązanie problemu badawczego. W przypadku tej dysertacji są wątpliwości, czy to nastąpiło.

Co prawda wybór tematu odnoszącego się do ukazania wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością w Polsce i Szwecji musi być oceniony pozytywnie, niemniej forma, w jakiej to nastąpiło, pozostawia niedosyt i wątpliwości. Szerokie sformułowanie tytułu dysertacji naukowej (rola samorządu terytorialnego, wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnością, porównanie systemu polskiego i szwedzkiego) z jednej strony zasługuje na uznanie, bowiem Doktorant kompleksowo próbuje przedstawić badaną problematykę. Z drugiej natomiast, tak szeroko zakrojone pole badawcze przesuwając akcent i powodując pobieżność analizy, a momentami wręcz wykazuje cechy pracy sprawozdawczej czy odtwórczej. Tak sformułowany tytuł pracy i jej treść rodzą uzasadnione pytanie, co Doktorant chce osiągnąć, czy ma to być praca komparatystyczna, a jeżeli tak, to w jakim zakresie? Czy ma to być pogłębiona analiza praw osób z niepełnosprawnością w wymiarze międzynarodowym, dodatkowo uzupełniona o funkcjonowanie samorządu w zakresie kształtowania polityki społecznej wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością? Lektura dysertacji dowodzi, że tak szeroko ujęta problematyka badawcza skutkuje pobieżnym i powierzchownym przeglądem aktów prawnych i skróconym raportowaniem polityki samorządowej.

Jeżeli chodzi o uzasadnienie wyboru tematu rozprawy doktorskiej, zwraca uwagę rozbudowana argumentacja Doktoranta: „Warto zatem zbadać, na tle innych państw liberalno-demokratycznych, jakie warunki dla wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością wprowadzono w Polsce. Szczególną politykę w tym zakresie prowadzą państwa skandynawskie, wśród których wiodącym jest Szwecja. W tym kraju oferta kierowana do tej grupy społecznej jest bardzo rozległa. Przejawia się nie tylko we wsparciu finansowym, ale w głównej mierze opiera się na pomocy rzeczowej oraz rozbudowanych usługach społecznych. Należy nadmienić również, że szwedzkie społeczeństwo charakteryzuje wysoki stopień solidaryzmu oraz poszanowania takich wartości jak: tolerancja, otwartość, szacunek dla mniejszości, a także równość społeczna niemal w każdym aspekcie życia. Badania empiryczne państwowej polityki społecznej pokazują, że podejście szwedzkie oferuje znaczne wsparcie dla ubogich i najbardziej potrzebujących, a także generuje poparcie klasy średniej, która też chętniej wspiera ubogich. Generalnie, uprawnienia do świadczeń społecznych, nabywa się niezależnie od dochodu. W konsekwencji w Szwecji niewielki procent ludności żyje poniżej linii ubóstwa. Jak zauważa D. Kościwicz to solidarność społeczna i dążenie do równości stanowią fundamenty podejścia szwedzkiego. Stąd zdecydowano się na zbadanie rozwiązań przyjętych w Polsce i porównać je z rozwiązaniami szwedzkimi, aby zidentyfikować dobre praktyki. Dobór tych dwóch państw nie jest przypadkowy. W ostatnich latach w Polsce, głównie za sprawą protestów środowiska osób z niepełnosprawnością, obserwujemy stopniowe przenoszenie sprawdzonych szwedzkich rozwiązań do polskiego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnością na gruncie lokalnym” (ss. 4-5).

Na pochwałę zasługuje wskazanie przez Doktoranta Szwecji za wiodące państwo w odniesieniu do polityki i narzędzi wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością i w związku z tym uznanie tego państwa za modelowe, a zatem zasadne do zbadania i porównania rozwiązań przyjętych w Szwecji i Polsce. Niestety wątpliwości pojawiają się w odniesieniu do pozostałych elementów. Po pierwsze, wbrew sformułowaniu, Doktorant nie bada warunków wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością w Polsce na tle

innych państw liberalno-demokratycznych. Swoje rozważania odnosi tylko do Szwecji i w dodatku nie do końca jest to pogłębiona analiza komparatystyczna. Po drugie, trudno się zgodzić, że „w ostatnich latach głównie za sprawą protestów środowiska osób z niepełnosprawnością (raczej za sprawą protestów rodziców osób z niepełnosprawnością - EK) obserwujemy stopniowe przenoszenie sprawdzonych szwedzkich rozwiązań do polskiego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnością na gruncie lokalnym”. Jest to pewnego rodzaju skrót myślowy, bowiem nie tyle chodzi o przenoszenie, co raczej wdrażanie podobnych rozwiązań; zresztą z samej dysertacji wynika, że nie są one tożsame.

2. Przedmiot i cel naukowy rozprawy

We Wstępie Doktorant dokładnie wskazuje na cel rozprawy, którym jest „analiza samorządu terytorialnego Polski i Szwecji w kontekście działań dotyczących wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością, ze szczególnym uwzględnieniem realizacji usług społecznych” (s. 5). Na s. 9 sformułowany został problem badawczy: „Z czego wynika efektywniejsza polityka wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością w Szwecji, w porównaniu z Polską? Przyjęto, że efektywność oznacza efekt, stopień, w jakim polityka osiąga cele określone w opisie problemu wyrównywania szans ze względu na dostępność, użyteczność i jakość, jednocześnie spełniając wymagania pod względem społecznym, prawnym i ekonomicznym.” Sformułowanie problemu badawczego w formie pytającej jest raczej niewłaściwe. Jeżeli Doktorant używa formy pytającej, to powinien odnieść to do pytania badawczego, a nie problemu. Zresztą sam dochodzi do tego wniosku w Zakończeniu na s. 184 pisząc, że „zasadnym celem tej dysertacji była odpowiedź na pytanie z czego wynika efektywniejsza polityka wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością w Szwecji, w porównaniu z Polską?”. Po drugie, szeroki sposób rozumienia efektywności poprzez m.in. spełnienie wymagań pod względem społecznym, prawnym i ekonomicznym sprawia, że ów problem badawczy (czy bardziej zasadnie pytanie badawcze) pozostaje bez rozwiązania/odpowiedzi. W dysertacji Doktorant nie dokonuje analizy ani

porównania systemów prawnych Szwecji i Polski, raczej czyni to pobieżnie. Zbędne są odniesienia do edukacji. Z uwagi na wielość wątków, brak jest spójnego logicznego wyводу, momentami gubi się wątek.

We Wstępie Doktorant formułuje główną hipotezę badawczą: „Choć w Polsce i Szwecji przyjęto podobne standardy ochrony osób z niepełnosprawnością, to różna jest praktyka wprowadzania w życie tych standardów na gruncie lokalnym” (s. 10). Hipoteza główna wsparta jest pięcioma hipotezami pomocniczymi. Zarówno hipoteza wiodąca, jak i posiłkowe są dobrze sformułowane i pozytywnie zweryfikowane.

Niedosyt budzi brak zakreślenia katalogu osób poddanych problematyce badawczej. Doktorant ogólnie wskazuje wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnością, ale nie precyzuje czy chodzi o wyrównywanie szans wszystkich osób z niepełnosprawnością, czy o pewne kategorie wiekowe, np. tylko osoby dorosłe, a dzieci są wykluczone. Systemy wsparcia dorosłych i dzieci z niepełnosprawnością wykazują znaczne różnice, a ujęcie tego łącznie, bez wyraźnego zaznaczenia, skutkować może powierzchownością badań. Brak jest wyraźnego zaznaczenia, do kogo kierowane są usługi wsparcia.

Nie sposób też się zgodzić ze sformułowaniem Doktoranta, że „Efektem końcowym tego opracowania było wyodrębnienie dobrych praktyk i sformułowanie rekomendacji, które mogą pomóc w projektowaniu długofalowej i kompleksowej polityki senioralnej w Polsce, która także w znacznym zakresie dotyczy osób z niepełnosprawnością” (s. 8). Dlaczego polityka senioralna miałaby być wzorcem dla osób z niepełnosprawnością? To są odrębne grupy, na różnych i odmiennych etapach potrzeb społecznych. W zasadzie to mamy do czynienia z odwrotną kolejnością – system wsparcia osób z niepełnosprawnością i znoszenie barier w ich funkcjonowaniu korzystne są także dla seniorów.

Doktorant formułuje w nieuprawniony sposób twierdzenie odnoszące się do cezury badań w zakresie usług społecznych. Pisze on: „Natomiast porównanie wykorzystania usług społecznych w Polsce i Szwecji było możliwe tylko za lata 2019 – 2021, ponieważ w Polsce usługi społeczne wprowadzono dopiero w 2019 roku” (s. 13). Podkreślić należy, że usługi

społeczne to rodzaj usług publicznych, znanych i realizowanych od dawna. To prawda, że od 2019 roku obowiązuje ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. poz. 1818), ale usługi społeczne wpisują się w usługi publiczne.

3. Ocena metodologiczna rozprawy

Weryfikacja hipotez nastąpiła przy zastosowaniu dwóch głównych metod badawczych – porównawczej i analizy systemowej. Doktorant nie wskazuje wprost, jak w swojej pracy zastosował metodą porównawczą; bardziej przywołuje pojęcia i rozumienie tej metody w teorii. Dodatkowo wskazuje na zastosowanie innych metod badawczych: formalno-prawnej, porównawczo-prawną, instytucjonalnej, historycznej i ilościowej. Jak zaznacza na s. 12 „pierwsze dwie posłużyły analizie uprawnień przysługujących osobom z niepełnosprawnością wynikających z poszczególnych aktów prawnych oraz porównaniu ustroju i kompetencji samorządów terytorialnych w Polsce i Szwecji w zakresie pomocy osobom z niepełnosprawnością”. Biorąc pod uwagę badaną problematykę wystarczy zastosować następujące metody badawcze – porównawczą (komparatystyczną), dogmatyczną, analizę systemową i ilościową. Można dodać metodę historyczną, choć zdanie badaczy na temat jej istnienia są podzielone.

4. Systematyka rozprawy i ocena merytoryczna

Recenzowana rozprawa doktorska składa się ze wstępu, czterech rozbudowanych rozdziałów i zakończenia. Rozdział pierwszy zatytułowany został „Podstawowe pojęcia i zagadnienia. Wprowadzenie do analizy”, rozdział drugi „Rozwiązania instytucjonalno-prawne w Polsce i Szwecji wobec osób z niepełnosprawnością”, rozdział trzeci „Działania samorządu terytorialnego w Polsce i Szwecji na rzecz osób z niepełnosprawnością”, zaś rozdział czwarty „Wykorzystanie głównych instrumentów pomocowych przez osoby z niepełnosprawnością realizowanych na szczeblu samorządu terytorialnego w Polsce i Szwecji (rozdziały mają odpowiednio 54, 48, 37 i 26 stron). Zwraca uwagę nierówna objętość rozdziałów. Nie chodzi o to, by

objętość każdego rozdziału dysertacji zgadzała się całkowicie. Niemniej nie należy tak konstruować zawartości rozdziału, by jeden zawierał 54 strony (rozdział I), a inny 26 stron (IV). Tak znaczące dysproporcje w liczbie stron świadczyć mogą o nieumiejętnym uszeregowaniu materiału w rozprawie doktorskiej.

Przyjęta przez Doktoranta systematyka nie w pełni jest prawidłowa, logiczna czy spójna. Kolejność analizowanych i prezentowanych zagadnień nie zawsze jest uzasadniona merytorycznie. Do przemyślenia pozostawiam kwestię umieszczenia punktu 1.3 w rozdziale pierwszym. Jeżeli w ogóle pojęcie samorządu i teorie jego powstania (ukazane na zaledwie trzech stronach) są niezbędne w pracy, to należałoby rozważyć ich umieszczenie w rozdziale trzecim, gdzie tematycznie bardziej wpisywałyby się.

W rozdziale pierwszym Doktorant podejmuje próbę przybliżenia podstawowych pojęć i zagadnień. Jednak sposób prezentacji definicji niepełnosprawności w aktach prawa międzynarodowego jest chaotyczny i dość pobieżny. Ujęcie tego w sposób chronologiczny pozwoliłoby na pokazanie rozwoju koncepcji prawnej w oparciu o model prawnoczwolowczy i model społeczny niepełnosprawności. Autor wymienia kilka modeli, na podstawie których definiuje się niepełnosprawność: model medyczny, prawny, społeczny, biopsychospołeczny. Pisze, że „Model prawny natomiast definiuje niepełnosprawność przez pryzmat praw człowieka”. Myli przy tym pojęcia (s. 17), bowiem ten model określany jest prawnoczwolowczym, a nie prawnym. Na s. 18 dodatkowo wyróżnia model skandynawski, będącym - w rozumieniu Doktoranta - niejako odmianą modelu społecznego. Jest to bardzo skrótowe i niepogłębione ujęcie skutkujące tym, że między tak zdefiniowanym modelem skandynawskim a modelem społecznym nie ma żadnej różnicy. W niewłaściwy sposób nazywa modele definiowania niepełnosprawności, gdy w rzeczywistości są to modele niepełnosprawności jako zjawiska, a nie modele definiowania. Doktorant używa również wrażliwych sformułowań typu: „Pojęcie niepełnosprawności zawiera w sobie szerokie spektrum ludzkich schorzeń i ułomności”. Takie sformułowanie może sugerować zabarwienie ableistyczne, którego należy wystrzegać się w pracach naukowych. Zbyt wielkie uproszenie stosuje na ss. 22-23, pisząc:

„Warto w tym miejscu przypomnieć, że UE 26 listopada 2006 roku ratyfikowała *Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych*. Tym samym unijni urzędnicy zamiast opracowywać nowe definicje niepełnosprawności, czy też osoby z niepełnosprawnością powinni zastanowić się nad przyjęciem tej zawartej w Konwencji ONZ jako obowiązującej we wszystkich państwach członkowskich”. Jest to zbyt wielkie uproszczenie obowiązku wynikającego z konwencji. Zdarzają się też drobne potknięcia terminologiczne, np. możliwość wniesienia doniesienia do Komitetu Praw Osób Niepełnosprawnych (s. 25); chodzi o zawiadomienie czy możliwości wnoszenia skarg do Komitetu do spraw Praw Osób Niepełnosprawnych ONZ (s. 67); chodzi o zawiadomienie.

Rozdział drugi opisuje rozwiązania instytucjonalno-prawne w Polsce i Szwecji odnoszące się do osób z niepełnosprawnością. Analiza jest stosunkowo powierzchowna, brakuje pogłębionej analizy statusu prawnego osób z niepełnosprawnością w prawie polskim. Rozdział, który w swojej istocie powinien być poświęcony ochronie praw osób z niepełnosprawnościami, w rzeczywistości polega głównie na wyliczeniu – dość chaotycznym i niekompletnym – aktów prawnych i innych dokumentów funkcjonujących w różnych obszarach życia społecznego ze wskazaniem na uprawnienia.

Rozdział trzeci odnosi się do działań samorządu terytorialnego na rzecz osób z niepełnosprawnością w analizowanych państwach. Doktorant omawia strukturę samorządu terytorialnego, jego kompetencje oraz inne formy wsparcia. Rozdział ten ma charakter sprawozdawczy.

Rozdział czwarty omawia wykorzystanie głównych instrumentów pomocowych, w szczególności z zakresu rehabilitacji społecznej. Doktorant przytacza szczegółowe dane dotyczące liczby beneficjentów programu asystent osobisty osoby niepełnosprawnej oraz opieki wytchnieniowej. Zauważa, że większość programów pomocowych w Polsce adresowana jest głównie do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub do osób z orzeczoną niepełnosprawnością poniżej 16 roku życia.

Wnioski końcowe rozprawy w zasadzie wskazują na realizację celu, jakim była analiza samorządu terytorialnego Polski i Szwecji w kontekście działań dotyczących wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością, ze szczególnym uwzględnieniem realizacji usług społecznych. Hipotezy zostały pozytywnie zweryfikowane. W zakończeniu zawarte zostały również postulaty *de lege ferenda*. Słusznie Doktorant wskazuje na zbliżenie polskich rozwiązań do szwedzkich w następującym zakresie. Po pierwsze, należy zaprzestać korzystania z algorytmu kwoty przekazywanej samorządowi na wsparcie osób z niepełnosprawnością (korzystanie z algorytmu prowadzi do sytuacji, w której brakuje środków). Po drugie, system wsparcia nie powinien być uzależniony od dochodu osoby z niepełnosprawnością. Obecny stan prawny prowadzi do krzywdzących, a nieraz i zafałszowanych sytuacji. Po trzecie, system wsparcia absolutnie nie powinien być skierowany tylko i wyłącznie do osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności. Rozwiązania szwedzkie są tu właściwe i powinny być wzorcem dla polskiego systemu wsparcia osób z niepełnosprawnością.

5. Strona formalna i źródłowa rozprawy

Strona formalna rozprawy nie budzi większych zastrzeżeń. Dysertacja została skonstruowana w zasadzie w sposób prawidłowy. Praca składa się z 221 stron, podzielona jest na cztery rozdziały poprzedzone wprowadzeniem oraz opatrzone wnioskami i bibliografią. Co prawda występuje nierówna objętość rozdziałów. Znaczące dysproporcje w liczbie stron świadczą o nieumiejętnym uszeregowaniu materiału w rozprawie doktorskiej.

Oprócz części merytorycznej przedłożona do recenzji rozprawa doktorska zawiera bibliografię, na którą składają się wyodrębnione wykazy aktów prawnych, raportów, dokumentów, sprawozdań, wyroków, monografii i prac zbiorowych, artykułów naukowych oraz prasowych, źródeł internetowych. Akty prawne uporządkowane są alfabetycznie, a nie według mocy prawnej. W bibliografii dokonano podziału na wydawnictwa zwarte (81 pozycji) oraz artykuły naukowe (24). Z reguły przyjmuje się podział na prace zwarte (czyli monografie) i prace zbiorowe (prace pod redakcją naukową). Z innych zauważonych niedociągnięć, bibliografia nie odnosi się

do źródeł zagranicznych dotyczących prawa międzynarodowego. Literatura zagraniczna ogranicza się w zasadzie do pozycji na temat polityki społecznej w Szwecji. Skoro Autor omawia modele niepełnosprawności w prawie międzynarodowym publicznym, warto byłoby swoje rozważania oprzeć na zagranicznej literaturze. Poza tym zauważalny jest błąd merytoryczny polegający na kwalifikowaniu deklaracji jako aktów prawnych. Dodatkowo pozycje dotyczące niepełnosprawności są nieaktualne, np. Komentarz do ustawy o rehabilitacji z 2002 r. (a przecież ustawa ta co roku ma kilka nowelizacji). Co więcej, zdezaktualizowane są identyfikatory normatywne (nieaktualne metryki polskich aktów prawnych). Ponadto, mimo że Doktorant kilkakrotnie odwołuje się do koncepcji „niezależnego życia” (s. 88, 140, 145), nie dokonuje jej analizy w oparciu o komentarze ogólne Komitetu do spraw osób z niepełnosprawnościami. Komentarze ogólne zostały całkowicie pominięte jako źródła wiedzy na temat interpretacji postanowień Konwencji.

6. Konkluzja

Po szczegółowym zapoznaniu się z przedstawioną do recenzji rozprawą doktorską mgr. Piotra Zająca stwierdzam, że w obecnym kształcie nie spełnia ona wymogów określonych w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj.: Dz. U. 2017 r., poz. 1789) w zw. z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r., poz. 1669 ze zm.) i nie stanowi oryginalnego rozwiązania problemu naukowego. Z uwagi na solidny warsztat badawczy i analizę zebranego materiału skorzystam z uprawnień, jakie daje recenzentowi § 6 ust. 7 Regulaminu określającego zasady i tryb postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dyscyplinie stanowiącego załącznik do uchwały nr 5/2021 Senatu Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach z dnia 28 stycznia 2021 roku w sprawie wprowadzenia Regulaminu określającego zasady i tryb postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dyscyplinie. Wniosuję o poprawienie recenzowanej rozprawy doktorskiej przez mgr. Piotra Zająca.

Sposoby poprawy rozprawy doktorskiej zostały wskazane powyżej w recenzji rozprawy. Dla podsumowania ujmę je punktowo:

1. Sposób prezentacji definicji niepełnosprawności w aktach prawa międzynarodowego jest chaotyczny i dość pobieżny; przedstawienie ich w sposób chronologiczny pozwoliłoby na pokazanie rozwoju koncepcji prawnej w oparciu o model prawnocłowieczy i model społeczny niepełnosprawności.
2. Brak pogłębionej analizy statusu prawnego osób z niepełnosprawnościami w prawie polskim. Rozdział poświęcony ochronie praw osób z niepełnosprawnościami polega przede wszystkim na wyliczeniu - dość chaotycznym i niekompletnym - aktów prawnych i innych dokumentów funkcjonujących w różnych obszarach życia społecznego ze wskazaniem na uprawnienia.
3. Mimo tego, że autor odwołuje się kilka razy do koncepcji "niezależnego życia", kluczowej dla tematyki rozprawy, nie dokonuje jej analizy w oparciu o komentarze ogólne Komitetu do spraw osób z niepełnosprawnościami. Komentarze ogólne zostały całkowicie pominięte jako źródła wiedzy na temat interpretacji postanowień Konwencji.
4. Bibliografia w zasadzie nie odnosi się do źródeł zagranicznych dotyczących prawa międzynarodowego; literatura zagraniczna ogranicza się przede wszystkim do pozycji na temat polityki społecznej w Szwecji. Ponadto w samej biografii znajdują się błędy merytoryczne, np. kwalifikowanie deklaracji jako aktów prawnych. A dodatkowo pozycje dotyczące niepełnosprawności nie są aktualne, np. Komentarz do ustawy o rehabilitacji z 2002 r. (ustawa ta co roku ma co najmniej kilka nowelizacji).
5. Uaktualnić należy metryki polskich aktów prawnych.
6. Uporządkować metody badawcze (powinna być porównawcza, dogmatyczna, analiza systemowa, ilościowa i ewentualnie historyczna).

7. Zdecydować się czy rozprawa ma na celu odpowiedz na pytanie badawcze (wówczas pozostaje forma pytająca) czy rozwiązuje problem badawczy.
8. Rozprawa doktorska powinna rozwiązywać oryginalny problem badawczy. W obecnym kształcie ma ona charakter odtwórczy, sprawozdawczy, co pośrednio przyznaje sam Autor pisząc, że rozwiązania szwedzkie są wdrażane w Polsce. Należy znaleźć walor oryginalności i wskazać, co Doktorant zamierza osiągnąć. Jeśli ma być to praca komparatystyczna, w to jakim zakresie? Bo w obecnym kształcie pobieżnie omówione są zarówno prawa osób z niepełnosprawnością w wymiarze międzynarodowym, jak i funkcjonowanie samorządu. Może w miejsce obecnego rozdziału pierwszego należałoby porównać szczegółowo oba systemy prawne Polski i Szwecji w zakresie definiowania i wspierania osób z niepełnosprawnością?